

Η Υγειονομική Σχολή Αθηνών και η μετεξέλιξή της σε Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας

Δρ. Θεόδωρος Ι. Δαρδαβέσης
 Ιατρός Υγιεινολόγος - Βιοπαθολόγος

Εισαγωγή

Η συσσώρευση σοβαρών οικονομικών προβλημάτων και οι δραματικές κοινωνικές και πολιτισμικές ανακατατάξεις που προκλήθηκαν λόγω της έλευσης εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων από την Ιωνία, τον Πόντο και τη Θράκη, συνδυαστικά με τη μακράς διάρκειας εμπόλεμο περίοδο των Βαλκανικών πολέμων και της Μικρασιατικής εκστρατείας, όξυναν, σε μέγιστο βαθμό, τα ήδη υφιστάμενα σοβαρά υγειονομικά προβλήματα της χώρας. Το συγκεκριμένο ζήτημα τέθηκε προς συζήτηση το 1923, στο Παρίσι, κατά τη διάρκεια των εργασιών της συνδιάσκεψης της Κοινωνίας των Εθνών. Στη συνδιάσκεψη αυτή επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, η ανυπαρξία στην Ελλάδα συγκροτημένων υγειονομικών υπηρεσιών και σώματος ιατρών υγιεινολόγων, επιφορτισμένων με την ευθύνη της συνεχούς επιδημιολογικής επιτήρησης των νόσων και του συστηματικού ελέγχου παραμέτρων της δημόσιας υγείας. Παράλληλα τονίστηκε, ότι η συγκεκριμένη ανεπάρκεια του κρατικού μηχανισμού αποτελεί αιτία σοβαρού κινδύνου εκδήλωσης επιδημικών εκρήξεων, γεγονός που δεν άργησε να επιβεβαιωθεί με τον πλέον δραματικό τρόπο.

Οι πρόσφυγες της Μ. Ασίας, όντας ευπαθείς ή ημιάνοσοι έναντι της ελονοσίας, συνεισέφεραν σε μία πρωτοφανή ενδημοεπιδημική έξαρση της νόσου, ενώ μία πανδημία δάγγειου πυρετού, που εκδηλώθηκε το 1928 αποδιοργάνωσε παντελώς την κοινωνική και οικονομική ζωή των αστικών κέντρων της χώρας. Επιπρόσθετα, επιδημικές νόσοι που είχαν τεθεί, πρώιμα, υπό έλεγχο, όπως ήταν η πανώλης, η χολέρα και ο εξανθηματικός τύφος, άρχισαν να επανεμφανίζονται, ενώ μάλιστα αποτελούσαν η φυματίωση, τα αφροδίσια νοσήματα και τα νοσήματα τα οφειλόμενα στην κα-

τανάλωση ακατάλληλου πόσιμου ύδατος και τροφίμων.

Η ίδρυση της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών (Υ.Σ.Α.)

Η τότε κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου, έχοντας ως κύριο μέλημά της την ανάπτυξη και την ορθολογική διάρθρωση της κρατικής δομής, έθεσε ως κορυφαία πολιτική επιλογή τη διευθέτηση των προβλημάτων δημόσιας υγείας της χώρας με την εκ βάθρων αναδιοργάνωση των υπηρεσιών υγείας. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός Ε. Βενιζέλος, θέλοντας να δώσει έμφαση στη σημασία της κυβερνητικής προσπάθειας προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση, ανέλαβε αυτοπροσώπως το Υπουργείο Υγείας για διάστημα περίπου ενός έτους. Τον διαδέχθηκε ο Αλέξανδρος Παππάς (1877-1942), ο οποίος αναδείχθηκε ως ένας από τους κύριους συντελεστές της όλης προσπάθειας.

Ο Α. Παππάς είχε σπουδάσει Ιατρική στο Παρίσι και κατά την περίοδο 1909-1922 θήτευσε ως έκτακτος Καθηγητής ουροποιητικών νόσων στην Ιατρική Σχολή Κωνσταντινούπολης. Ως εκπρόσωπος του Πατριαρχείου αντιπροσώπευσε τον ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης στις διαπραγματεύσεις, που οδήγησαν στην υπογραφή της συνθήκης των Βερσαλιών το 1919. Το 1922 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, το 1927 ανέλαβε τη διεύθυνση της Γ' Χειρουργικής Κλινικής του Θεραπευτηρίου «Ευαγγελισμός», εξελέγη βουλευτής Αθηνών και διετέλεσε Υπουργός Παιδείας στην κυβέρνηση Κονδύλη το 1926, καθώς και Υπουργός Υγείας στην κυβέρνηση Ε. Βενιζέλου κατά την περίοδο 1929-1932.

Μία από τις πρώτες ενέργειες της κυβέρνησης Βενιζέλου, στα πλαίσια της προσπάθειάς της για την αναδιοργάνωση των υγειονομικών υπηρε-

σιών της χώρας, ήταν να ζητήσει την τεχνογνωσία και εν γένει τη συνδρομή του Τμήματος της Διεθνούς Υγείας της Κοινωνίας των Εθνών. Η Κοινωνία των Εθνών, ανταποκρινόμενη στο ελληνικό αίτημα, συγκρότησε επιτροπή εμπειρογνομώνων, η οποία ύστερα από ενδελεχή και επιτόπου εξέταση της υφιστάμενης κατάστασης, παρέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση πόρισμα (Rapport Officiel S.L. 62, M. 63, 1929 III C.H. 789 Geneva, Avril 1929).

Μία από τις υποδείξεις του πορίσματος ήταν η ίδρυση Υγειονομικής Σχολής, την οποία η κυβέρνηση Βενιζέλου υλοποίησε άμεσα με τον ιδρυτικό νόμο 4069/5-3-1929. Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να επισημανθεί, ότι η Υ.Σ.Α. δεν ιδρύθηκε για να υποκαταστήσει αρμοδιότητες της Ιατρικής Σχολής Αθηνών, η οποία λειτουργούσε ήδη από το 1837 και συμπλήρωνε τότε σχεδόν έναν αιώνα προσφοράς στην ιατρική επιστήμη. Ο λόγος ίδρυσης της Υ.Σ.Α. ήταν η επικρατούσα άποψη, ότι η υγειονομική οργάνωση μιας χώρας και το διοικείν (governability) του τομέα δημόσιας υγείας προϋποθέτουν προσανατολισμένα προς την κατεύθυνση αυτή εκπαιδευτικά προγράμματα, που αναπτύσσονται στα πλαίσια της λειτουργίας Υγειονομικών Σχολών. Η συγκεκριμένη θέση έχει κατ' επανάληψη διατυπωθεί σε Γενικές Συνελεύσεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (W.H.O.).

Χρονολογικά η Υ.Σ.Α. ιδρύθηκε την ίδια περίοδο, που ιδρύθηκαν οι πρώτες Υγειονομικές Σχολές της Ευρώπης και ειδικότερα του Λονδίνου (1924), του Ζάγκρεμπ (1928) και της Άγκυρας (1936). Οι τέσσερις αυτές Σχολές υποστηρίχθηκαν, στην αρχική φάση της λειτουργίας τους, από το Αμερικανικό Ίδρυμα Rockefeller Foundation.

Στις 24 Μαρτίου 1930 ο Υπουργός Υγείας Α. Παππάς προέβη, για την εγκατάσταση της Σχολής, στην αγορά του ακινήτου «Ηραίον» στους Αμπελόκηπους, επί της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, έναντι τιμήματος 7.000.000 δραχμών. Στον ίδιο χώρο συνεχίζει η Σχολή τη λειτουργία της μέχρι σήμερα, με την προσθήκη, στο αρχικό κτίριο, νεότερων οικοδομημάτων.

Η λειτουργία της Σχολής

Το 1931 πραγματοποιήθηκαν, με κάθε επισιμότητα, τα εγκαίνια της Σχολής, παρόντος του πρωθυπουργού Ε. Βενιζέλου και μελών της κυ-

βέρνησης.

Πρώτος Διευθυντής της Σχολής ανέλαβε το 1931 ο διαπρεπής Βρετανός Υγιεινολόγος Norman White, ο οποίος εκπροσωπούσε την Κοινωνία των Εθνών στην Ελλάδα. Τον White διαδέχθηκε το 1933 ο Γ. Ιωακείμογλου και το 1935 ο Γ.Π. Αλιβιζάτος, αμφότεροι Καθηγητές της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, της Φαρμακολογίας ο πρώτος και της Υγιεινής ο δεύτερος. Έκτοτε, τη διεύθυνση της Υ.Σ.Α. αναλαμβάνουν εκ περιτροπής οι Καθηγητές της Σχολής.

Μετά τον ιδρυτικό νόμο της Υ.Σ.Α. εκδόθηκαν διάφορα νομοθετήματα, που διαμόρφωσαν τον ρόλο της Σχολής ως ανώτατο ίδρυμα με εκπαιδευτικό, ερευνητικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα. Ιδρύθηκαν, επίσης, τα Τμήματα της Σχολής και καθορίστηκαν ο τρόπος της εκλογής των Καθηγητών, της εισαγωγής των σπουδαστών και οι κατηγορίες των απονεμόμενων πτυχίων. Στη διαμόρφωση των νομοθετημάτων αυτών καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος του Καθηγητή Γ.Π. Αλιβιζάτου ως Υφυπουργού Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως κατά την περίοδο 1936-37.

Λίγους μήνες μετά την έναρξη της λειτουργίας της Σχολής εγκαταστάθηκε στους χώρους της κλιμάκιο του Rockefeller Foundation υπό την τεχνική διεύθυνση του ελονοσιολόγου ιατρού M.C. Balfour. Στο κλιμάκιο αυτό υπηρέτησαν πολλοί γνωστοί αμερικανοί επιστήμονες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι γιατροί M.C. Barber και J.B. Rice, ο εντομολόγος R.C. Shannon και ο υγιεινολόγος μηχανικός D.E. Wright, οι οποίοι εκτός της οργάνωσης του ανθελονοσιακού αγώνα στη χώρα μας συνεισέφεραν σημαντικά στο εκπαιδευτικό έργο της Σχολής.

Το εκπαιδευτικό έργο της Υ.Σ.Α.

Κατά την έναρξη λειτουργίας της η Υ.Σ.Α. περιλάμβανε τα Τμήματα Μικροβιολογίας και Ορολογίας, Επιδημιολογίας και Στατιστικής, Δημόσιας και Εφηρμοσμένης Υγιεινής, Ελονοσιολογίας και Νοσημάτων των Θερμών Χωρών, Κοινωνικής Ιατρικής, Υγειονομικής Μηχανικής, Βιοχημείας και Υγιεινής της Θρέψης, Παιδολογίας και Σχολικής Υγιεινής, Μετεωρολογίας και Κλιματολογίας.

Τα επιμέρους αυτά Τμήματα ανέπτυξαν ενιαία εκπαιδευτικά προγράμματα για στελέχη των υπηρεσιών υγείας στους εξής κύριους κλάδους:

1. ΚΛΑΔΟΣ ΥΓΙΕΙΝΟΛΟΓΩΝ: Δεκτοί προς

φοίτηση γίνοντο είτε δημόσιοι υπάλληλοι του ευρύτερου χώρου της υγείας, χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις, με σύσταση του ιδρύματος ή του φορέα στον οποίο υπηρετούσαν, είτε ιδιώτες ύστερα από εισαγωγικές εξετάσεις. Σε κάθε περίπτωση οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να είναι κάτοχοι πτυχίου Ιατρικής ελληνικού ή ξένου πανεπιστημίου ή χημικοί και μηχανικοί, επίσης κάτοχοι πτυχίου πανεπιστημίου ή πολυτεχνείου.

Ο κλάδος των Υγιεινολόγων λειτούργησε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 1931-32 και η δωδεκάμηνη φοίτηση περιλάμβανε υποχρεωτικές παρακολουθήσεις θεωρητικών μαθημάτων και εργαστηριακών ασκήσεων, επί εξάωρο κάθε εργάσιμη ημέρα, καθώς και «θητεία, ασκήσεις εν υπαίθρω και διερευνήσεις». Η εν γένει εκπαίδευση εξασφαλιζέτο από το σώμα των Καθηγητών της Σχολής, από το επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό των επιμέρους Τμημάτων και από επιλεγμένους Καθηγητές Πανεπιστημίου.

Οι σπουδαστές του κλάδου των Υγιεινολόγων υποβάλλοντο σε δύο γραπτές και προφορικές εξαμηνιαίες εξετάσεις επί όλων των μαθημάτων, κατέθεταν βιβλιογραφικές ή ερευνητικές εργασίες ανά μάθημα και διπλωματική εργασία στο τέλος των σπουδών τους. Στους επιτυχόντες, σε όλα τα σκέλη της αξιολόγησης, χορηγείτο το, μεταπτυχιακού επιπέδου, πτυχίο Υγιεινολόγου. Με το Β.Δ. της 3/11/1950 προστέθηκε στους τίτλους, τους οποίους απονέμει η Υ.Σ.Α. μετά τη λήψη του πτυχίου Υγιεινολόγου, ο τίτλος του διδάκτορα της Υγιεινής.

Οι Υγιεινολόγοι και κατά κύριο λόγο οι Υγιεινολόγοι ιατροί στελέχωναν και συνεχίζουν να στελεχώνουν τις υπηρεσίες δημόσιας υγείας της χώρας, τις οποίες διευθύνουν ή πλαισιώνουν με αξιοσημείωτη αποτελεσματικότητα, που, εν πολλοίς, οφείλεται στην υψηλού επιπέδου παρεχόμενη εκπαίδευση της Υ.Σ.Α.

2. ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΟΠΤΩΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ: Δεκτοί προς φοίτηση γίνοντο είτε δημόσιοι υπάλληλοι, χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις με σύσταση του ιδρύματος ή του φορέα στον οποίο υπηρετούσαν, είτε ιδιώτες ύστερα από εισαγωγικές εξετάσεις. Σε κάθε περίπτωση οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε να είναι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου.

Ο κλάδος των Εποπτών Εξυγίανσης λειτούργησε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 1931-32 και η εννέαμηνη φοίτηση περιλάμβανε υποχρεωτικές παρακολουθήσεις θεωρητικών μαθη-

μάτων, εργαστηριακών και πρακτικών ασκήσεων, επί εξάωρο κάθε εργάσιμη ημέρα. Η εν γένει εκπαίδευση εξασφαλιζέτο από το σώμα των Καθηγητών και από το λοιπό προσωπικό της Σχολής. Οι σπουδαστές υποβάλλοντο σε εξετάσεις δύο φορές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και στους επιτυχόντες χορηγείτο ενδεικτικό Υγειονομοφύλακος (Επόπτου Εξυγίανσης).

Οι Επόπτες Εξυγίανσης, μέχρι της υπαγωγής του κλάδου στα Τ.Ε.Ι., στελέχωναν τις υγειονομικές υπηρεσίες του κράτους και συνεισέφεραν καθοριστικά στην επιτυχή έκβαση του ανθελονοσιακού αγώνα και της εξυγίανσης, στον έλεγχο καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος κ.ά.

Στο εκπαιδευτικό έργο της Υ.Σ.Α. περιλαμβάνοντο, επίσης, οι παρακάτω δραστηριότητες, που αφορούσαν στη μετεκπαίδευση υγειονομικού προσωπικού άλλων κατηγοριών:

1. Συμμετοχή του συνόλου των Καθηγητών και των Επιμελητών της Υ.Σ.Α. στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Σχολής Επισκεπτριών Αδελφών Νοσοκόμων» (ΣΕΑΝ), που ιδρύθηκε το 1937. Οι Επισκέπτριες Αδελφές Νοσοκόμοι, που αποφοιτούσαν από τη Σχολή, αποτελούσαν μαζί με τους Υγιεινολόγους ιατρούς και τους Επόπτες Εξυγίανσης τα βασικά στελέχη του σχεδιασμού και της ανάπτυξης προγραμμάτων υγιεινής και προληπτικής ιατρικής στη χώρα.

2. Συμμετοχή Καθηγητών της Υ.Σ.Α. στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα της «Σχολής Αγροτικής Υγιεινής Φαρσάλων», που ιδρύθηκε το 1962 από κοινού από το Υπουργείο Υγείας, τη W.H.O. και τη UNICEF προς μετεκπαίδευση των ιατρών και του λοιπού προσωπικού των Υγειονομικών Σταθμών και των Κοινοτικών και Αγροτικών Ιατρείων.

3. Εκπαίδευση των διοικητικών διευθυντών και του λοιπού προσωπικού των κρατικών νοσοκομείων στα πλαίσια της «Ειδικής Σχολής Διοίκησης Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων», η οποία ιδρύθηκε το 1958 παρά την Υ.Σ.Α. και λειτούργησε ως Τμήμα της κατά την περίοδο 1960-1967. Στη λειτουργία της ειδικής αυτής Σχολής συμμετείχε ενεργά το σύνολο του εκπαιδευτικού προσωπικού της Σχολής.

4. Οργάνωση μετεκπαιδευτικών φροντιστηρίων αγροτικών ιατρών, σεμιναρίων μικροσκοπιστών, βοηθών εντομολόγων κ.ά.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων δεκαετιών λειτουργίας της Σχολής προσέφεραν εκπαιδευτικό, ερευνητικό και διοικητικό έργο ως Καθηγητές

στα διάφορα Τμήματα και Έδρες οι Δ. Αβραμίδης, Α. Αγγελής, Γ.Π. Αλιβιζάτος, Μ.С. Balfour, Π. Βασιλειάδης, Θ. Ζαβιτσιάνος, Π. Καλογήρου, Αθ. Κανελλάκης, Κ. Κυριαζίδης, Ε. Λαμπαδάριος, Γ. Λιβαδάς, Γρ. Μαρκαντωνάτος, Γ. Μπελιός, Κ. Οικονόμου – Μαύρου, Γ. Πάγκαλος, Α. Παπαδάκης, Γ. Παπακώστας, Π. Παπαμάρκου, Χρ. Φλωράς, Κ. Χαριτάκης και Γ. Χατζηβασιλείου.

Πρέπει να επισημανθεί, ότι ορισμένοι εκ των επιμελητών της Υ.Σ.Α. όπως οι Β. Βαλαώρας, Γ. Καρακασώνης και Ν. Κλεισιούνης εξελέγησαν αργότερα Καθηγητές Πανεπιστημιακών Σχολών, ενδεικτικό στοιχείο του υψηλού επιπέδου του εκπαιδευτικού προσωπικού της Σχολής όλων των βαθμίδων.

Στην Υ.Σ.Α. δίδαξαν, επίσης, κατά καιρούς, οι Καθηγητές Πανεπιστημιακών Σχολών Σ. Γαλανός, Γ. Ιωακείμογλου, Λ. Καραπιπέρης, Γ. Πανταζής, Κ. Ταρλατζής, Γ. Φωκάς και άλλοι.

Οι τεχνικές υπηρεσίες της Υ.Σ.Α.

Στα πλαίσια της λειτουργίας της Σχολής αναπτύχθηκαν υποδομές παροχής τεχνικών υπηρεσιών, που αφορούσαν σε αναλύσεις ύδατος και τροφίμων, σε ελέγχους της κίνησης και των ναρκωτικών ουσιών του κρατικού μονοπωλίου και άλλες. Επιπρόσθετα, το Τμήμα Υγειονομικής Μηχανικής ανέπτυξε ποικίλες δραστηριότητες στην εξυγίανση των υποδομών της χώρας, με την εφαρμογή υποδειγματικών έργων ύδρευσης, αποχέτευσης και αποξήρανσης. Επίσης, το Τμήμα Κοινωνικής Υγιεινής ανέπτυξε δραστηριότητες προς την κατεύθυνση της αναδιοργάνωσης της υπηρεσίας αφροδισίων νοσημάτων, της περιφερειακής υγειονομικής οργάνωσης και της διοικητικής οργάνωσης νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

Η Υ.Σ.Α. και η συμβολή της στον ανθελονοσιακό αγώνα

Στην Υ.Σ.Α. συστάθηκαν διάφορα τμήματα έρευνας και εκπαίδευσης, ένα εκ των οποίων ήταν το Τμήμα της Ελονοσιολογίας. Στο τμήμα αυτό τέθηκε επικεφαλής ο Μ. Balfour, αντιπρόσωπος του Rockefeller Foundation στην Ελλάδα ύστερα από ειδική συμφωνία της Ελληνικής Κυβέρνησης με τη διοικούσα επιτροπή του Ιδρύματος.

Με τα νομοθετικά διατάγματα της 25ης Ιανουαρίου και 7ης Μαρτίου 1936 επήλθαν σημαντικές μεταβολές στον οργανισμό της Υ.Σ.Α., μια

εκ των οποίων ήταν η συγκρότηση εννέα τμημάτων με αντίστοιχο αριθμό εδρών. Το Τμήμα Ελονοσιολογίας, μετονομάστηκε σε Τμήμα Ελονοσιολογίας και Νοσημάτων των Θερμών Χωρών και πλαισιώθηκε από έναν Καθηγητή ως Διευθυντή, από 4 επιμελητές ελονοσιολόγους και από έναν επιμελητή εντομολόγο.

Όπως προαναφέρθηκε, πρώτος διευθυντής του Τμήματος Ελονοσιολογίας της Υ.Σ.Α. διετέλεσε ο αντιπρόσωπος στην Ελλάδα του Rockefeller Foundation, Μ. Balfour (1930-1936), με υποδιευθυντή τον Γρ. Λιβαδά, στον οποίο ανατέθηκε από την πρώτη στιγμή η διδασκαλία του αντίστοιχου μαθήματος. Το 1936 Γρ. Λιβαδάς ανέλαβε ως Καθηγητής της έδρας και Διευθυντής του Τμήματος Ελονοσιολογίας.

Ως μόνιμοι ή έκτακτοι συνεργάτες του Τμήματος στη συγκεκριμένη περίοδο εργάστηκαν οι Γ. Πανταζής (1930-1932) μετέπειτα Καθηγητής της Ζωολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Α. Παπαδάκης (1931-1936) μετέπειτα Καθηγητής της Παρασιτολογίας στην Υ.Σ.Α., Δ. Μεσηνέζης (1931-1934), Β. Βαλαώρας (1931-1934) μετέπειτα Καθηγητής Υγιεινής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Θ. Παπαφίγκου (1932-1934), Κ. Βοσυνιώτης (1933-1935), καθώς και οι Ι. Σφάγγος, Π. Ίσαρης, Κ. Δήμησας, Π. Δενδρινός, Γ. Γεωργόπουλος, Α. Μαντέκος και Γ. Μπελιός, οι οποίοι εργάστηκαν στο Τμήμα της Ελονοσιολογίας και πέραν του έτους 1935. Ως συνεργάτες του Τμήματος κατά την περίοδο 1932-1935 εργάστηκαν, επίσης, οι αλλοδαποί επιστήμονες Barber, Rice και Shannon.

Κατά την περίοδο 1931-1937 εκπαιδεύτηκε στο Τμήμα της Ελονοσιολογίας της Υ.Σ.Α. αξιωματικός αριθμός γιατρών, υγειονομοφυλάκων, νοσοκόμων, αλλά και εκπαιδευτικών λειτουργιών.

Για τη διεξαγωγή των ερευνών και την πρακτική άσκηση των σπουδαστών της Σχολής ιδρύθηκαν περιφερειακά ερευνητικά εργαστήρια στην Καβάλα (1932-1936), στην Κερκίνη (1933-1935), στη Θεσσαλονίκη (1937-1939), στα Λουτρά Υπάτης (1937), καθώς και πειραματικοί ανθελονοσιακοί σταθμοί στη Ροδοδάφη (1930-1936), στη Δράμα (1930-1936), στην Υπάτη (1934-1940), στην Κομοτηνή (1936-1940) και στη Λαμία (1938-1940).

Η γενικότερη προσφορά της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών, δια του Τμήματος Ελονοσιολογίας, στον ανθελονοσιακό αγώνα στη χώρα μας, συνίσταται επιγραμματικά στα εξής:

1. Εκπονήθηκε σημαντικός αριθμός επιδημιολογικών ερευνών, τα πορίσματα των οποίων κατέγραψαν με σαφήνεια την έκταση του προβλήματος, καθόρισαν τα είδη των ανωφελών κωνώπων που διαβιούν στη χώρα, τη γεωγραφική κατανομή τους, τους χαρακτήρες των εστιών εκκόλαψής τους, καθώς και τη σημασία του κάθε είδους κωνώπων στη μετάδοση της ελονοσίας.

2. Μελετήθηκαν με λεπτομέρεια τα διάφορα είδη των παρασίτων της ελονοσίας και η επίδραση που υφίστανται από τα ανθελονοσιακά φάρμακα, με αποτέλεσμα να καταστεί δυνατός ο καθορισμός της εφαρμογής των αποτελεσματικότερων θεραπευτικών σχημάτων. Επιπλέον, με τη διενέργεια συστηματικών πειραματισμών επί των διαφόρων ανθελονοσιακών μεθόδων, καθορίστηκαν η αποτελεσματικότητα, οι ενδείξεις και οι τεχνικές λεπτομέρειες εφαρμογής τους.

3. Η θεωρητική και η εργαστηριακή διδασκαλία στην Υ.Σ.Α. και οι πρακτικές ασκήσεις στους ανθελονοσιακούς σταθμούς της, προσέφεραν στους αποφοίτους της Σχολής υγιεινολόγους ιατρούς και υγειονομοφύλακες, όλα τα αναγκαία εφόδια ώστε με αποτελεσματικότητα να προβούν στη συνέχεια στην οργάνωση και την εφαρμογή τοπικών ανθελονοσιακών προγραμμάτων στα περιφερειακά υγειονομικά κέντρα που κλήθηκαν να στελεχώσουν.

Το 1938, με τη λήξη της σχετικής σύμβασης και την αποχώρηση από την Ελλάδα της αντιπροσωπείας της, η συνεργασία του Rockefeller Foundation με την Υ.Σ.Α. συνεχίστηκε, κυρίως, με την παροχή εκ μέρους του Ιδρύματος προς τη Σχολή υλικοτεχνικής υποδομής.

Την ίδια περίοδο, με απόφαση του Υπουργού Υγιεινής Α. Κορυζή της Κυβέρνησης Ι. Μεταξά και με βάση το νόμο 5714 «περί κυρώσεως του από 10 Αυγούστου 1926 Ν.Δ., περί οργάνωσης των Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγιεινής» συστήθηκε πολυμελής επιτροπή υπό την Προεδρία του Γενικού Τεχνικού Υγειονομικού Συμβούλου και Διευθυντού του Υπουργείου Υγιεινής Φ. Κοπανάρη, με αντικείμενο «τη μελέτη από πάσης πλευράς του ζητήματος της ελονοσίας και την υποβολή εν καιρώ των πορισμάτων δια την καταπολέμηση της τόσο φθοροποιού ταύτης μάστιγας του ελληνικού λαού». Ως εισηγητής ορίστηκε ο Καθηγητής και Διευθυντής του Τμήματος Ελονοσίας της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών Γρ. Λιβαδάς.

Ύστερα από πολλές συσκέψεις, το Ανώτατο

Υγειονομικό Συμβούλιο υιοθέτησε τα πορίσματα της Επιτροπής, που προέβλεπαν τη συγκρότηση Ανθελονοσιακής Υπηρεσίας και την ανάπτυξη εκτεταμένου προγράμματος ανθελονοσιακού αγώνα. Η συγκεκριμένη υπηρεσία, έχοντας στη διάθεσή της σημαντικούς οικονομικούς πόρους και ευάριθμο εξειδικευμένο υγειονομικό και βοηθητικό προσωπικό, σε συνδυασμό με την εκτέλεση μεγάλων αποξηραντικών έργων στη Βόρειο Ελλάδα, στη Θεσσαλία και την Ήπειρο, πέτυχε σταδιακά την εκρίζωση της ελονοσίας στην Ελλάδα, που ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1950-1960. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι ενώ κατά το έτος 1938 είχαν καταγραφεί περίπου 1.000.000 περιπτώσεις ελονοσίας και 10.000 θάνατοι οφειλόμενοι άμεσα ή έμμεσα στη νόσο, το 1959 καταγράφηκαν μόνο 1.750 περιπτώσεις, εκ των οποίων το 60% αποτελούσε υποτροπές μολύνσεων προηγούμενων ετών και κανένας θάνατος. Η επιτυχία αυτή, που υπήρξε αποτέλεσμα επίμονης και μακρόχρονης προσπάθειας, έλυσε ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα υγείας που γνώρισε ποτέ ο ελληνικός πληθυσμός και το οποίο προκαλούσε σύνθετες ιατρικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Ο ρόλος της Υ.Σ.Α. προς την κατεύθυνση αυτή υπήρξε καθοριστικός.

Η αμφισβήτηση της Υ.Σ.Α.

Η αποδεδειγμένη προσφορά της Υ.Σ.Α. στη μεταπτυχιακή ιατρική εκπαίδευση, στην οργάνωση των υπηρεσιών υγείας και στην ανάπτυξη του κλάδου της κοινωνικής και προληπτικής ιατρικής στην Ελλάδα, άρχισε να τίθεται υπό αμφισβήτηση, όχι μόνο από πολιτικούς, αλλά και από επιστήμονες του χώρου της υγείας, διακατεχόμενους, προφανώς, από αναχρονιστικές αντιλήψεις και χωρίς σαφή αίσθηση του μεγέθους των πραγματικών αναγκών υγείας του ελληνικού πληθυσμού.

Κατά τη δεκαετία του 1950 άρχισαν να τίθενται οι πρώτοι φραγμοί στην περαιτέρω ανάπτυξη της Σχολής. Το 1960 η Υ.Σ.Α., στα πλαίσια μιας προσπάθειας απαξίωσής της, χαρακτηρίστηκε ως αποκεντρωμένη δημόσια υπηρεσία του Υπουργείου Υγείας. Το 1966 διατυπώθηκε η παράδοξη άποψη, ότι η Υ.Σ.Α. μη φέροντας στον τίτλο της τον χαρακτηρισμό «Ανώτατη» δεν είχε υπόσταση ανώτατου ιδρύματος, παραβλέποντας το γεγονός, ότι καμία Υγειονομική Σχολή του κόσμου δεν έφερε τον χαρακτηρισμό αυτό, διότι

αυτονόητα όλες ήταν ανωτάτου επιπέδου.

Το 1967, με απόφαση του Υπουργείου Υγείας, ανεστάλη το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Σχολής. Το 1968 αποχώρησαν λόγω ορίου ηλικίας τρεις από τους επτά Καθηγητές της Σχολής, οι Χ. Φλωράς, Π. Καλογήρου και Α. Παπαδάκης, ενώ το 1969 ο Καθηγητής της Υ.Σ.Α. Π. Βασιλειάδης εξελέγη Καθηγητής Υγιεινής της Ιατρικής Σχολής Αθηνών. Καμία από τις κενωθείσες θέσεις δεν προκηρύχθηκε προς πλήρωση, ενώ οι περισσότερες από τις θέσεις των επιμελητών των διαφόρων εδρών παρέμεναν επί σειρά ετών κενές.

Το 1970 μία πρόθεση της τότε Κυβέρνησεως για κατάργηση της Σχολής δεν υλοποιήθηκε, τελικά, λόγω του κύρους ομάδας διακεκριμένων Καθηγητών, οι οποίοι, έχοντας επικεφαλής τον Καθηγητή Γ.Π. Αλιβιζάτο, αφενός αντέδρασαν έντονα σε μία τέτοια προοπτική και αφετέρου διατύπωσαν υποδείξεις για την πλήρη αναβάθμισή της, με το σκεπτικό, ότι η λειτουργία της είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των σύγχρονων ζητημάτων δημόσιας υγείας. Ανάλογη άποψη διατύπωσε ο Καθηγητής Υγιεινής της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. Θ. Εδιπίδης, ο οποίος επεσήμανε, ότι «η Υ.Σ.Α. πρέπει να λειτουργήσει επί συγχρόνων βάσεων ως ήδη λειτουργούν ανάλογα Σχολαί εις τας Αγγλοσαξονικές χώρας».

Πρέπει όμως να επισημανθεί, ότι παρά την πολεμική εναντίον της Σχολής και την αναστολή του εκπαιδευτικού της έργου κατά την περίοδο 1967-76, συνεχίστηκε η ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων, όπως στους τομείς ελέγχου της μόλυνσης των υδάτων, της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, της ποιότητας των τροφίμων κ.ά.

Σημαντικό, επίσης, έργο ανέπτυξαν τα Εθνικά Κέντρα Αναφοράς που λειτουργούσαν στα πλαίσια της Σχολής, κάνοντας ενδεικτική αναφορά στο «Εθνικό Κέντρο Αναφοράς Σαλμονελλών – Σιγκελλών και Δονακίων Χολέρας», το οποίο με υπεύθυνο τον Καθηγητή Π. Βασιλειάδη οργάνωσε, σε πανελλήνιο επίπεδο, αντιχολερικό αγώνα για την ταχεία διάγνωση, θεραπεία και πρόληψη της νόσου.

Η μετεξέλιξη της Υ.Σ.Α. σε Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας

Τα βήματα εκσυγχρονισμού της Υ.Σ.Α. άρχισαν κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Κ. Καραμανλή, όταν το 1977 ο Κ. Στεφανόπουλος ως Υπουργός Υγείας έδωσε το έναυσμα για το νέο

εκπαιδευτικό της ρόλο. Το 1981, με Υπουργό Υγείας τον Σπ. Δοξιάδη, άρχισε η ανασυγκρότηση της Σχολής με κριτήρια κατευθυνόμενα προς μία σύγχρονη Σχολή Δημόσιας Υγείας.

Κατά την περίοδο 1983-85 προκηρύχθηκαν από τον Υπουργό Υγείας Π. Αυγερινό οι κενές θέσεις Καθηγητών, που συμπληρώθηκαν επί Υπουργίας Γ. Γεννηματά.

Σύμφωνα με το Π.Δ. 1233/81 «Περί οργανώσεως και λειτουργίας της Υ.Σ.Α. και περί προσόντων και διαδικασίας διορισμού του προσωπικού», δημιουργήθηκαν 12 έδρες, που πληρώθηκαν με εκλογή Καθηγητών ως εξής:

1. Έδρα Επιδημιολογίας και Βιοστατιστικής: Καθηγητής Γ. Παπαευσταγγέλου.
2. Έδρα Παρασιτολογίας, Εντομολογίας και Τροπικών Νόσων: Καθηγήτρια Ο. Μαρσέλου – Κιντή.
3. Έδρα Δημόσιας και Διοικητικής Υγιεινής: Καθηγήτρια Τ. Κουρέα – Κρεμαστινού.
4. Έδρα Γενικής και Εφηρμοσμένης με την Υγιεινή Μικροβιολογίας και Ανοσοβιολογίας: Καθηγητής Γ. Α. Παπαδάκης.
5. Έδρα Υγιεινής της Διατροφής και Βιοχημείας: Καθηγήτρια Α. Τριχοπούλου.
6. Έδρα Υγιεινής του Περιβάλλοντος και Υγειονομικής Μηχανικής: Καθηγητής Ν. Κατσιρίης.
7. Έδρα Ευγονικής και Υγιεινής της Μητρότητας: Καθηγητής Θ. Θωμαΐδης.
8. Έδρα Επαγγελματικής και Βιομηχανικής Υγιεινής: Καθηγητής Χ. Ανδρέου.
9. Έδρα Κτηνιατρικής Δημόσιας Υγιεινής: Καθηγητής Μ. Βασάλος.
10. Έδρα Κοινωνιολογίας: Καθηγητής Δ. Αγραφιώτης.
11. Έδρα Ιατρικής Οικονομίας: Καθηγητής Ι. Κυριόπουλος.
12. Έδρα Αρχών Διοίκησης και Οργάνωσης Υπηρεσιών Υγείας: Καθηγητής Τζ. Λεβέτ.

Οι νεοεκλεγέντες Καθηγητές ασχολήθηκαν με δυναμισμό για την εκ βάθρων αναδιοργάνωση της Σχολής, αναπτύσσοντας ποικίλες εκπαιδευτικές, ερευνητικές και άλλες δραστηριότητες, παρέχοντας παράλληλα συμβουλευτικές υπηρεσίες και τεχνογνωσία. Επίσης, με διάφορες πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις τους προσπάθησαν να ευαισθητοποιήσουν την πολιτική ηγεσία της χώρας για την ανάγκη ουσιαστικής μετεξέλιξης της Υ.Σ.Α. σε Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας.

Το 1990 συντάχθηκε με πρωτοβουλία του

Υπουργού Υγείας Καθηγητού Γ. Μερικά σχέδιο «περί ανάπτυξης της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας» εναρμονιζόμενο πλήρως με τη σύγχρονη αντίληψη της W.H.O. περί δημόσιας υγείας. Το σχέδιο αυτό έμελλε να ευοδωθεί μία δεκαετία, περίπου, αργότερα με την πλήρη μετεξέλιξη της Υ.Σ.Α. σε «Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας – Ε.Σ.Δ.Υ.».

Το έργο της Ε.Σ.Δ.Υ., σύμφωνα με την παράδοση που κληροδοτήθηκε από την Υ.Σ.Α., συνεχίζει να είναι προσανατολισμένο, κατά βάση, προς τους εξής στόχους:

1. Μεταπτυχιακή και συνεχιζόμενη δια βίου εκπαίδευση και εξειδίκευση των επαγγελματιών του χώρου της υγείας σύμφωνα με τις ανάγκες υγείας του ελληνικού πληθυσμού και των ειδικών πληθυσμιακών ομάδων.
2. Ανάπτυξη έρευνας σε τομείς της δημόσιας υγείας, της προληπτικής ιατρικής, της προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και των κοινωνικοπολιτιστικών εκφάνσεων της υγείας.
3. Εργαστηριακή μελέτη πεδίου επί προβλημάτων δημόσιας υγείας.
4. Παροχή τεχνολογίας και συμβουλευτικών υπηρεσιών στο Υπουργείο Υγείας και σε δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες παροχής υγείας.

Στην Ε.Σ.Δ.Υ. λειτουργούν Εθνικά Κέντρα Αναφοράς (Ηπατίτιδας, AIDS, Σαλμονελλών – Σιγκελλών, Διατροφής κ.ά.), η παρεχόμενη μεταπτυχιακή εκπαίδευση έχει διευρυνθεί και προς άλλα πεδία του χώρου της υγείας, εκπονούνται δεκάδες ερευνητικά προγράμματα, στελέχη της Σχολής παρέχουν υπηρεσίες ως εμπειρογνώμονες στο Υπουργείο Υγείας, στη W.H.O. και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, ενώ ποικίλες είναι οι διασυνδέσεις και οι συνεργασίες με ιδρύματα, φορείς και επιστημονικά κέντρα του εξωτερικού.

Η Ε.Σ.Δ.Υ., όπως ήταν παλαιότερα και η Υ.Σ.Α., είναι μέλος της Association of Schools of Public Health in Europe – ASPHER, της Association of University Programmes in Health Administration – AUPHA, της European Association of Programmes in Health Services Studies – EAPHSS, ενώ τα εκπαιδευτικά της προγράμματα έχουν κατ' επανάληψη αξιολογηθεί ως πλήρως ανταποκρινόμενα στις σύγχρονες ανάγκες της μεταπτυχιακής εκπαίδευσης επί θεμάτων δημόσιας υγείας και διοίκησης υπηρεσιών υγείας από διεθνείς οργανισμούς και φορείς, όπως είναι η W.H.O. και

η EAPHSS.

Τα επιτεύγματα αυτά και το κύρος που έχει κληρονομήσει ως διάδοχος κατάσταση της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών, προδικάζουν μία ευοίωνη πορεία της Ε.Σ.Δ.Υ. προς το μέλλον και συνδυαστικά αποτελούν εχέγγυο για την επιτυχή αντιμετώπιση των ποικίλων θεμάτων, που αφορούν στη δημόσια υγεία της χώρας μας.

Σχόλιο

Οι ποικίλες εξελίξεις που αφορούν στον υγειονομικό τομέα, συνδυαστικά με τη συνεχιζόμενη διόγκωσή του, την πολυπλοκότητα των υπηρεσιών του και το υψηλό κόστος της λειτουργίας του, αποτελούν, σε διεθνές επίπεδο, αντικείμενα μελέτης και προβληματισμού. Στο επίκεντρο των διεργασιών αυτών τοποθετείται η εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας, η ερευνητική προσέγγιση παραμέτρων των υπηρεσιών υγείας και η απόκτηση σύγχρονης τεχνολογίας, που συνολικά στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη διοίκηση και στην ορθολογικότερη διαχείριση του τομέα της υγείας.

Προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση η ίδρυση Σχολών Δημόσιας Υγείας αποτελεί πολιτική επιλογή καθοριστικής σημασίας. Η λειτουργία τους υποδεικνύεται από τη W.H.O. και κινείται στα πλαίσια της σύγχρονης αντίληψης περί πολιτικής υγείας, που όπως προαναφέρθηκε, αφορά στην παροχή συγκροτημένης μετεκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού και στη συστηματική προαγωγή της έρευνας επί θεμάτων δημόσιας υγείας και υπηρεσιών υγείας.

Σήμερα λειτουργούν, σε διεθνές επίπεδο, δεκάδες Σχολές Δημόσιας Υγείας. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι στη Μ. Βρετανία λειτουργούν 7 Σχολές, στην Ιταλία 22 και στην Τουρκία 15. Σε κάθε περίπτωση η λειτουργία τους συνδέεται στενά με τα αρμόδια πολιτικά και διοικητικά όργανα που διαμορφώνουν και ασκούν πολιτικές υγείας, διαδραματίζοντας επιτελικό ρόλο στην εκπαίδευση, στην έρευνα και στην τεκμηρίωση των εθνικών πολιτικών υγείας.

Οι Σχολές Δημόσιας Υγείας έχουν στραμμένους με σαφήνεια τους στόχους της λειτουργίας τους, στην αντιμετώπιση των επικεντρωμένων στην κοινότητα προβλημάτων δημόσιας υγείας (Community oriented public health discipline), διαφοροποιούμενες σαφώς από τις Ιατρικές Σχολές, που η κατεύθυνσή τους είναι, κατά βάση, κλι-

νικοθεραπευτικού χαρακτήρα (patient oriented clinical medicine).

Η μετεξέλιξη της Υγειονομικής Σχολής Αθηνών σε Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας αποτελεί μια αναμφισβήτητη κατάκτηση του τομέα υγείας στη χώρα μας. Με ευθικρισία, όμως, εκτιμάται, ότι οι υπάρχουσες ανάγκες υπερβαίνουν τις λειτουργικές της δυνατότητες, στοιχείο που επιβάλλει αφενός την περαιτέρω ανάπτυξη της και αφετέρου την ωρίμανση της σκέψης για την ίδρυση μίας δεύτερης Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας στην Ελλάδα, με προτεινόμενη έδρα τη **Θεσσαλονίκη**.

Βιβλιογραφία

1. Γεωργιάδου Ε. (Επιμ.). Υγειονομική Σχολή Αθηνών. 1931-1991, 60 χρόνια λειτουργίας. Αθήνα: Υ.Σ.Α., 1992.
2. Δαρδαβέσης Θ. Η ελονοσία και ο ανθελονοσιακός αγώνας

στην Ελλάδα. Πρακτικά ΚΑ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη 2001: 273-295.

3. Δήμησσας Κ. Ο ανθελονοσιακός αγών στην Ελλάδα. Ακαδημαϊκή Ιατρική 1976, 437: 2.

4. Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας. Ενημερωτικά φυλλάδια.

5. Κ.Γ.Λ. Παππάς Αλέξανδρος. Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «Ηλίου». Αθήνα: Εγκυκλοπαιδική Επιθεώρησης Ήλιος 1957, ΙΖ': 580.

6. Κυριόπουλος Ι. Σχολές Δημόσιας Υγείας. Ιατρικό Βήμα 1990, 14: 13-22.

7. Λέβητ Τζ. Η Υγειονομική Σχολή Αθηνών. Μία σύντομη ιστορική ανασκόπηση. Πληροφορική, Νέες Τεχνολογίες και Υγεία 1991, 1, 5: 57-60.

8. Λιβαδάς Γ., Σφάγγος Ι. Η ελονοσία εν Ελλάδι (1930-1940). Αθήνα: Τύποις Πυρσού Α.Ε., 1940.

9. Μεσσηνέζης. Η πρότυπος Υγειονομική Οργάνωσις Αμπελοκήπων. Αθήνα, 1937.

10. Μπελιός Γ. Υγειονομική Σχολή Αθηνών. Αρχεία Υγιεινής 1971, 21, 1-2: 23-41.

11. Παπαδάκης Ι. Υγειονομική Σχολή Αθηνών. Έκθεση πεπραγμένων 1978. Αρχεία Υγιεινής 1979, 1-6: 50-67.

12. Παπαδάκης Ι. Υγειονομική Σχολή Αθηνών. Έκθεση πεπραγμένων 1979. Αρχεία Υγιεινής 1980, 29, 1-4: 71-88.

Δίκταμον.

Η επίδραση του ελληνισμού και της Ορθοδοξίας στη σωστή διαπαιδαγώγηση προς ανάπτυξη ενός υγιούς και καλού χαρακτήρα*

Dr. Αντώνιος Σαλμανίδης

Αμ. Καθηγητής Α.Π.Θ.
π. Διευθυντής Μαιευτικής Γυναικολογικής
Κλινικής ΠΓΝΑ "Ο Ευαγγελισμός"

Αγαπητέ Πρόεδρε, αγαπητές κυρίες και κύριοι,

Ζούμε σε μια κοινωνία πολύ δύσκολη, όπου κυριαρχεί το χρήμα, η διαφθορά και το προσωπικό συμφέρον. Για να γίνει καλύτερη η κοινωνία και ο κόσμος, που μας περιβάλλει, χρειάζονται οι νέοι άνθρωποι καλύτερη διαπαιδαγώγηση για να γίνουν καλύτεροι χαρακτήρες σε έναν καλύτερο κόσμο. Η παρούσα ομιλία αναφέρεται πάνω σε αυτό το θέμα.

Από αρχαιοτάτων χρόνων οι γιατροί διαπίστωναν την ισχυρή σχέση ανάμεσα στο σώμα και στον νου. Ο ακαδημαϊκός καθηγητής αείμνητος Κωνσταντίνος Τούντας σε ομιλία του στην Ακαδημία τόνισε: «**Οι ακαδημαϊκοί ονομάζονται αθάνατοι, διότι βάζουν το μυαλό τους να δουλεύει συνεχώς και αυτό τους κάνει μακροβιότερους από τους άλλους**». Ο καθηγητής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Μαλάμος ζητούσε από τους ανθρώπους να βάζουν το μυαλό τους να δουλεύει και να μην αποτελεί απλώς βάρος.

Οι πρόσφατες έρευνες απέδειξαν ότι όσοι παρακολουθούν τακτικά θρησκευτικές λειτουργίες νοσούν σπανιότερα π.χ. από κατάθλιψη και αυξημένη αρτηριακή πίεση σε σύγκριση με τους άλλους ηλικιωμένους. Αυτό οφείλεται στο ισχυρότερο ανοσοποιητικό σύστημα των θρησκευόμενων, γεγονός που εξηγεί και γιατί οι ιερείς ζουν περισσότερα χρόνια από τους άλλους επαγγελματίες, όπως τους γιατρούς, εφοριακούς, δημο-

σιογράφους, που ζουν με στρες. Επιπλέον η θρησκεία και η πίστη βοηθάει στην ανάπτυξη θετικής εικόνας στους ασθενείς αυτούς για τον εαυτόν τους και τους αποθαρρύνει να προβαίνουν σε καταχρήσεις που βλάπτουν την υγεία και θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους.

Ο καθηγητής Η. Koening στο βιβλίο του με τίτλο: «**Θεραπευτική ικανότητα της Πίστης**» τονίζει τη δύναμη της θρησκείας. Οι καρκινοπαθείς με πίστη στον Θεό δηλώνουν: «Ξέρουμε πως βρισκόμαστε σε αυτή τη τρομερή κατάσταση, αλλά πιστεύουμε πως ο Θεός δεν θα μας εγκαταλείψει». Η πίστη τους αυτή τους ενισχύει με καρτερικότητα και δύναμη, που αποτελούν το καλύτερο θεραπευτικό φάρμακο. Άλλωστε είναι γνωστό ότι η Ορθοδοξία ενεθάρρυνε τους ήρωες κατά την επανάσταση του 1821 προς απελευθέρωση από την τουρκοκρατία.

Ο Θεός ήθελε οι πρωτόπλαστοι, Αδάμ και Εύα, να ωριμάσουν μέσα στην αγνότητα με κέντρο την αληθινή αγάπη. Ήθελε να γίνουν αληθινοί άνθρωποι. Δημιούργησε αυτόν τον όμορφο και λεπτεπίλεπτο φυσικό κόσμο ως περιβάλλον για τη βιολογική τους ωρίμανση. Οι άνθρωποι προορίζονταν να μεγαλώσουν και να αναπτυχθούν σε αυτό το περιβάλλον.

Ο κόσμος μας σήμερα έχει στραφεί ενάντια στις επιταγές της δημιουργίας του Θεού, την αρχή της αγάπης. Ο εγωισμός καταστρέφει τα πάντα. Ο εγωισμός στην οικογένεια προκαλεί δυ-

* Ομιλία στο 12ο Διεθνές Συνέδριο "Ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία στον Ορίζοντα της Ευρώπης" στις 29-1-2005. Αθήνα. Ξενοδοχείο Πλάζα

σαρμονία, η οποία έπειτα τρέπεται σε πίκρα. Σήμερα όλοι θέλουν να υπηρετούνται αντί να υπηρετούν άλλους. Οι σύζυγοι υποδεικνύουν ο ένας στον άλλο τι να κάνουν και μετά απαιτούν να υπηρετούνται. Οι γονείς απαιτούν υπηρεσίες από τα παιδιά τους και τα παιδιά θέλουν οι γονείς να είναι υπόχρεοι συμπαραστάτες σε όλη τους τη ζωή. Αυτό γίνεται στις οικογένειές μας, στις κοινωνίες μας, στα έθνη μας.

Υπάρχει ελευθερία στο σχολείο, όταν οι μαθητές τηρούν τους σχολικούς κανονισμούς; Η ελευθερία υπάρχει προς όφελος του συνόλου, όχι για το ατομικό όφελος. Υπάρχουν άνθρωποι στον δημοκρατικό κόσμο που επιμένουν στην ατομική ελευθερία και έτσι αρνούνται το έθνος τους, την κοινωνία τους, τη συνομοσπονδία τους, την οικογένεια και τη σχέση μεταξύ συζύγων.

Δεν απομένει σε αυτούς τους ανθρώπους τίποτε άλλο εκτός από τη μοναξιά. Η σημερινή τάση της κοινωνίας ρέπει προς την κατεύθυνση της απομόνωσης και της έλλειψης εμπιστοσύνης του ανθρώπου στο κοινωνικό σύνολο με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας κοινωνίας που δεν κυβερνάται από τον νόμο της αγάπης του Θεού και την αληθινή ελευθερία του ατόμου που βρίσκεται στην τάξη της οικογενειακής ζωής που υπηρετεί την ελευθερία του έθνους. Για να προστατευτεί ένα άτομο και μια οικογένεια σε μία χώρα, πρέπει το άτομο να σέβεται και να υπηρετεί αυτή τη χώρα. Αν μια χώρα θέσει το δικό της συμφέρον ενάντια στο παγκόσμιο, όλος ο κόσμος θα υποφέρει και θα αναγκαστεί να αλλάξει την κατεύθυνση αυτής της χώρας.

Οι άνθρωποι αυτού του κόσμου ανυπόμονα περιμένουν την ειρήνη. Χωρίς εξαίρεση, επιθυμούμε να είμαστε ελεύθεροι πολίτες και να ζούμε σε μια ελεύθερη κοινωνία, χώρα ή κόσμο.

Για να γίνουμε όμως ελεύθεροι πολίτες μιας ελεύθερης κοινωνίας χρειάζεται ένα καλό περιβάλλον γεμάτο από αγάπη, στοργή, ειλικρίνεια και παραδείγματα προς μίμηση. Ο εθνικός μας ποιητής Δ. Σολωμός μεταξύ άλλων γράφει σε στίχους: **«Αγάπα για να ζήσεις, ζήσε για ν' αγαπάς»**. Η ειλικρίνεια, δηλαδή το να λέει κανείς σήμερα τα «σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη» είναι σπάνιο φαινόμενο. Ωστόσο η αλήθεια αποτελεί τη φωνή της συνείδησης.

Το χρέος δυστυχώς διαστρεβλώνει χαρακτήρες και ναρκώνει συνειδήσεις. Πάμπολλα τα πα-

ραδείγματα για τη δύναμη του χρήματος, που φθείρει συνειδήσεις στην καθημερινή πράξη. Επί αυτού ο Γ. Καραϊσκάκης έλεγε: **«Για να κουμαντάρεις τους Έλληνες χρειάζεται ένα δισάκι στον ώμο που μπροστά να έχει τον Χριστό, πίσω τους διάβολους και στη μέση να είναι γεμάτο με χρυσάφι»**. Επίσης ο νικητής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου Ουίνστον Τσώρτσιλ, όταν σταμάτησε ένα ταξί στο Λονδίνο για να πάει να μιλήσει στο BBC, επειδή ο ταξιτζής δεν τον αναγνώρισε, δήλωσε ότι βιάζεται να πάει επειγόντως στο σπίτι του για να ακούσει τον Τσώρτσιλ που θα μιλούσε στο ραδιόφωνο. Τότε ο Τσώρτσιλ κολακευμένος, αλλά και για να πάει στο BBC έγκαιρα, έδωσε ένα γερό φιλοδώρημα στον ταξιτζή, ο οποίος δήλωσε: **«Έμπα μέσα να σε πάω όπου θέλεις και ας πάει ο Τσώρτσιλ να κουρεύεται»**.

Για να μην πέσουν όμως οι νέοι θύματα της διαφθοράς θα πρέπει να μην υπάρχει ανεργία, να καταπολεμηθεί η καθημερινή εγκληματικότητα, η διάρρηξη του δικού σας και του δικού μας σπιτιού. Θα πρέπει να πάψουν τα κακουργήματα κατά της ζωής μας που δεν έχουν άλλωστε και καμιά δικαιολογία και γίνονται με αποκλειστικό σκοπό το εύκολο χρήμα.

Ο Λιονέλ Ζοσπέν δήλωσε στους συμπολίτες του: **«Ο σημερινός άγριος καπιταλισμός υπονομεύει τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του, το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής»**. Ο Κίσιγκερ ομολογεί: **«Ο κόσμος βρίσκεται στο έλεος δυνάμεων τις οποίες ούτε οι πολίτες, ούτε οι κυβερνήσεις πια είναι σε θέση να επηρεάσουν»**. Η πρόκληση όμως αυτή μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία της αναζήτησης ενός διεθνούς κινήματος πολιτικού ριζοσπαστικού, ικανού να προσφέρει στους πολίτες το χαμένο όραμα ενός κόσμου πιο δίκαιου και πιο ανθρώπινου υποκινώντας τους νέους όλου του κόσμου να αγωνίζονται για έναν κόσμο δικαιοσύνης, αγάπης και ελευθερίας. Η λαϊκή άλλωστε σοφία βεβαιώνει: **«Ο κόσμος ανήκει στο Θεό και αυτός τον νοικιάζει στους γενναίους»**.

Η αγάπη στην ελευθερία και η πίστη στην Ορθοδοξία και στα ιδανικά της Ελλάδας αποτελούν τα πολυτιμότερα αγαθά. Για την προάσπιση της αγωνίστηκαν οι Έλληνες και οι άλλοι λαοί του κόσμου και πέτυχαν:

1) Με την πίστη στην Χριστιανική Ορθοδοξία και στον εαυτό τους εκπληρώνοντας συγχρόνως και το χρέος προς το έθνος τους, την Ελλάδα...

Ανάμεσα στα αναρίθμητα παραδείγματα των ηρώων είναι και ο Κωνσταντίνος Κανάρης που κάνοντας τον σταυρό του είπε: **«Κωνσταντίνε ετοιμάσου να πεθάνεις»** και όρμησε με τον δαυλό και πυρπόλησε την Τουρκική ναυαρχίδα. Επίσης ο εθνεγέρτης Ρήγας Φεραίος βροντοφώναξε: **«Μην ελπίζετε σε ξένους και υιούς νενοθευμένους, αλλά μόνον στην ανδρεία των Ελλήνων την καρδιάν.»**

2) Το γένος των Ελλήνων πίστεψε και αναγνώρισε για άλλη μια φορά την ελευθερία ως ανώτερη από τη ζωή δηλώνοντας: **«Ου ποιήσομαι περί πλείονος το ζην της ελευθερίας»**. Ας πάμε λοιπόν να βρούμε τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη, τον Θεμιστοκλή, τον Λεωνίδα, τον Παπαφλέσσα, τον Αθανάσιο Διάκο και τους άλλους ήρωες που θυσιάστηκαν για την ελευθερία για να τους πούμε χαρμόσυνα πως αναστήθηκαν οι απόγονοί τους.

Ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ είπε: **«Η γενιά μας θα πρέπει να απολογηθεί όχι τόσο για τις κακές πράξεις των μοχθηρών ανθρώπων, όσο για την αποτρόπαια σιωπή των καλών ανθρώπων»**. Μη αντέχοντας όμως τα αθάνατα αυτά λόγια τον θανάτωσαν. Οι ιέραιες διψούν για αίμα και οι κόρακες ευχαριστούνται με την πτωμαϊνή.

Συγχρόνως προσποιούνται ότι φροντίζουν για την ειρήνη την ώρα που προκαλούν το έγκλημα, το βογκητό των τραυματισμένων αθώων, με ακρωτηριασμό και θάνατο ακόμη και μικρών παιδιών.

Ο **Μέγας Αλέξανδρος**, που γεννήθηκε ως θνητός, έζησε ως υπεράνθρωπος και πέθανε ως ημίθεος είναι ο πρώτος πολίτης της παγκοσμιοποίησης. Ο Μέγας αυτός Έλληνας στρατηλάτης σε συμπόσιο σε 9.000 αξιωματούχους και προύχοντες από κάθε φυλή το 324 π.Χ. προέβη στον κάτωθι όρκο:

«Σας εύχομαι τώρα που τελειώνουν οι πόλεμοι να είστε ευτυχισμένοι μέσα σε ειρήνη όλοι οι θνητοί από δω και πέρα να ζήσουν σαν ένας λαός, μονιασμένοι για την κοινή προκοπή. Να έχετε την οικουμένη για πατρίδα σας, με νόμους κοινούς, όπου θα κυβερνούν οι άριστοι ανεξάρτητα απ' τη φυλή. Δεν χωρίζω τους ανθρώπους, όπως κάνουν οι στενόμυαλοι, σε Έλληνες και βαρβάρους. Δεν μ' ενδιαφέρει η καταγωγή των πολιτών, ούτε η ράτσα που γεννήθηκαν. Τους καταμερίζω με μοναδικό κριτήριο την αρετή. Για μένα κάθε καλός ξένος είναι Έλληνας και κάθε κακός Έλλη-

νας είναι χειρότερος από βάρβαρο. Αν ποτέ σας παρουσιασθούν διαφορές, δεν θα καταφύγετε στα όπλα, παρά θα τις λύσετε ειρηνικά. Στην ανάγκη θα σταθώ διαιτητής σας. Τον Θεό δεν πρέπει να τον έχετε σαν αυταρχικό κυβερνήτη, αλλά σαν κοινό πατέρα όλων, ώστε η διαγωγή σας να μοιάζει με τη ζωή που κάνουν τ' αδέρφια μέσα στην οικογένεια. Από τη μεριά μου όλους σας θεωρώ ίσους λευκούς και μελαφούς και θα ήθελα να μην αισθάνεστε μόνο σαν υπήκοοι της κοινοπολιτείας μου, αλλά θα νοιώσετε όλοι σαν μέτοχοι και συνεταίροι. Όσο περνά από το χέρι μου θα προσπαθήσω να γίνουν πραγματικότητα αυτά που υπόσχομαι. Αυτόν τον όρκο που δώσαμε απόψε με σπονδές κρατήστε τον σαν σύμβολο αγάπης».

Τον ενδιαφέρον για την ψυχική υγεία και το σωστό περιβάλλον προς ανάπτυξη ενός καλού χαρακτήρα παρουσιάζεται τελευταία αυξημένο τόσο από τους γονείς, τους γιατρούς, τους ψυχολόγους, τους κοινωνικούς λειτουργούς, όσον και από τους εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες.

Οι γονείς με την άνοδο του μορφωτικού επιπέδου και την μεγαλύτερη ενημέρωσή τους από τα Μ.Μ.Ε. ζητούν συχνά συμβουλές για το πώς θα διαπαιδαγωγήσουν το παιδί τους. Όπως είναι γνωστό τα πρώτα παιδικά χρόνια είναι εκείνα στα οποία μπαίνουν οι βάσεις για τη διαμόρφωση ενός καλού χαρακτήρα. Οι δάσκαλοι προσφέρουν τα καλύτερα παιδιά στην κοινωνία, διότι ακριβώς έχουν την εμπειρία της σωστής διαπαιδαγωγίας των παιδιών στα πρώτα παιδικά χρόνια και αυτήν τη μεταφέρουν κυρίως στα παιδιά τους. Ρώτησαν έναν σοφό σχετικά με το πότε αρχίζει η διαπαιδαγωγή ενός παιδιού και αυτός απάντησε: **«20 χρόνια πριν γεννηθεί το παιδί»**. Αυτό διότι για να μπορεί να δώσει διαπαιδαγωγή μια μητέρα στο παιδί της θα πρέπει να έχει διαπαιδαγωγηθεί η ίδια από μικρή.

Σήμερα οι γονείς είναι πιο υπεύθυνοι απέναντι στα παιδιά που πρόκειται να φέρουν στον κόσμο με αποτέλεσμα να μην αποκτούν παιδιά ή να περιορίζονται μόνο σε ένα ή δύο παιδιά. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τα αυξημένα διαζύγια, την απελευθέρωση των σεξουαλικών σχέσεων, τη μείωση των τελουμένων γάμων, την εφαρμογή μεθόδων αντισύλληψης, την αστυφιλία, την έλλειψη μεγάλου αριθμού βρεφονηπιακών σταθμών, την ανάπτυξη νέων προτύπων ζωής, την απασχό-

ληση της γυναίκας έξω από το σπίτι μαζί με τις φιλοδοξίες της για κοινωνική άνοδο, την οικονομική ανασφάλεια, τα αυξημένα τροχαία και ναρκωτικά, το AIDS κ.ά., μαζί με την έντονη υπογεννητικότητα, οδηγούν την Ελλάδα σε εξαφάνισή της. Για αυτό υπάρχει και η ρήση: «Γυναίκες γεννάνται γιατί χανόμαστε».

Βασικός στόχος για να αναπτυχθεί ένας υγιής και καλός χαρακτήρας με φυσιολογικές ψυχικές λειτουργίες στο παιδί είναι η εξασφάλιση αισθήματος ασφάλειας. Δηλαδή το παιδί να αισθάνεται ασφαλές και σίγουρο ανάμεσα στο περιβάλλον του, να νοιώθει ότι το αγαπούν και το προστατεύουν. Έτσι εξασφαλίζεται η ηρεμία του, είναι απερίσπαστο και ο ψυχικός του κόσμος εξελίσσεται φυσιολογικά. Αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα το παιδί να ωριμάζει, να προσαρμόζεται με την πάροδο του χρόνου στις νέες απαιτήσεις της ζωής και να γίνεται ανεξάρτητη και αυτοδύναμη προσωπικότητα.

Το αίσθημα της ασφάλειας προϋποθέτει:

1. **Στοργή** που είναι απαραίτητη για το παιδί, επειδή νοιώθει αδύναμο στο να αντιμετωπίσει τους κινδύνους, που το περιτριγυρίζουν. Η επιτυχία των γονέων του όμως συνίσταται στο να μην είναι η στοργή, ούτε ελλιπής, αλλά ούτε και υπέρμετρη, διότι τότε δημιουργούνται άλλα ψυχολογικά προβλήματα.

2. **Αποδοχή του παιδιού** από το περιβάλλον, γεγονός που βοηθάει στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησής του.

3. **Σταθερότητα, με την οποία ενεργούν στο περιβάλλον του.** Οι αδικίες, οι δολοπλοκίες, η αστάθεια, με την οποία ενεργούν οι άλλοι στο περιβάλλον του, αναστατώνουν την ψυχική ισορροπία του παιδιού, ελαττώνουν την εμπιστοσύνη προς τους άλλους και παρεμποδίζουν την ομαλή ανάπτυξη του χαρακτήρα. Δημιουργούν δηλαδή στο παιδί αίσθημα ανασφάλειας και κινδύνου. Συνεπώς καθοριστική είναι η σημασία του περιβάλλοντος, που διακρίνεται σε φυσικό και σε ανθρώπινο για την ανάπτυξη καλού χαρακτήρα στο παιδί.

Το Φυσικό Περιβάλλον

Αποτελεί τον χώρο μέσα στον οποίον μεγαλώνει το παιδί και όπου σχηματίζει την πρώτη αντίληψη για τον κόσμο. Για ένα παιδί του χωριού π.χ. ο κόσμος φαίνεται ήσυχος και απλόχωρος, ενώ σε ένα παιδί της πόλης ο κόσμος φαίνεται

ανήσυχος, βιαστικός, ανυπόμονος και θορυβώδης. Επίσης σημασία έχει εάν διαθέτει το δικό του δωμάτιο ή ζει μαζί με τα άλλα αδέρφια του και τους γονείς του στο ίδιο δωμάτιο, οπότε γίνεται μάρτυρας των σεξουαλικών σχέσεων των γονέων του, των συζητήσεων ανάμεσά τους άλλων γεγονότων, που του δημιουργούν ψυχικά τραύματα και το κάνουν εύθικτο και ευερέθιστο.

Η έλλειψη αυλής στις μεγαλουπόλεις, η συχνή αλλαγή τόπου διαμονής και σχολείου δημιουργεί ψυχολογικά προβλήματα με εκδήλωση μαλασμού ή υπερκινητικότητας, ανασφάλειας κ.λπ. Επιπλέον το πολύ ζεστό κλίμα προκαλεί νωθρότητα, ενώ το πολύ ψυχρό υποβοηθάει την αγωνιστικότητα και την υπομονή.

Ο οικονομικός παράγοντας επίσης συμμετέχει στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του παιδιού. Τους πτωχούς γονείς τους βλέπει διαρκώς στεναχωρημένους να φιλονικούν για τα οικονομικά ή διαπιστώνει ότι απουσιάζουν και οι δύο τους από το σπίτι για δουλειά παραμελώντας έτσι τη διαπαιδαγώγησή του. Αλλά και σε υψηλά κοινωνικοοικονομικά σπίτια, όπου π.χ. για κοσμικούς λόγους οι γονείς λείπουν διαρκώς από το σπίτι και αφήνουν το παιδί με τις υπηρέτριες, η διαπαιδαγώγησή δεν είναι σωστή και το παιδί γίνεται ανασφαλές.

Το ανθρώπινο περιβάλλον

Η σημασία του ανθρωπίνου περιβάλλοντος στη διαμόρφωση του καλού χαρακτήρα του ανθρώπου είναι μεγάλη. Αυτό ισχύει διότι η επαφή με άλλους ανθρώπους οδηγεί σε ακατάπαυστη προσπάθεια για ενεργοποίηση και ανάπτυξη των σε λανθάνουσα κατάσταση ευρισκομένων δυνάμεών του, ενώ το αντίθετο αναστέλλει τις επιβλαβείς τάσεις και ορμές του.

Η συναισθηματική συμπαράσταση με τη στοργή και την ασφάλεια που προσφέρει η μητέρα δημιουργεί αυτοπεποίθηση στο παιδί, χωρίς άγχος και με ανταπόδοση αγάπης και βοήθειας από μέρους του. Η πνευματική προσφορά οδηγεί το παιδί να γίνει ένα άτομο με λογική στην αντιμετώπιση των δυσκολιών της ζωής.

Η στοργική συμπαράσταση των γονέων αρχικά και στη συνέχεια των δασκάλων, των συγγενών και φίλων του άμεσου περιβάλλοντος εδραίωνουν στο παιδί τον καλό χαρακτήρα και την προσωπικότητά του.

Η επαγγελματική προσφορά διαμορφώνει τον

χαρακτήρα ανάλογα με το επάγγελμα των γονέων, διότι άλλα ερεθίσματα δέχεται το παιδί ενός καλλιτέχνη, ενός γιατρού ή ιερέα και άλλα ενός εμπόρου.

Είναι αυτονόητο ότι πέραν του επαγγέλματος των γονέων σημασία έχει και ο ευρύτερος οικογενειακός κύκλος, το σχολικό, το κοινωνικό και φιλικό περιβάλλον.

Η σχέση μητέρας-παιδιού είναι αναμφισβήτητα ο βασικότερος παράγοντας στην ανάπτυξη ενός καλού χαρακτήρα. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από τη μεγάλη αγάπη, που είχαν στη μητέρα τους οι μεγάλοι άνδρες, όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Ναπολέων, ο Λίνκολν κ.ά. Ο τελευταίος π.χ. έλεγε: «**Ό,τι έχω το οφείλω στην μάνα μου**». Ο Χέλμπερτ προσθέτει: «**Μια καλή μητέρα αξίζει περισσότερο από εκατό δασκάλους**» και μια γιαπωνέζικη παροιμία επισημαίνει: «**Ότι δεν πρόφθασε να κάνει ο Θεός το άφησε στη γυναίκα**».

Άλλωστε από βρεφική ακόμη ηλικία η προσφορά της μητέρας με αγάπη και υπομονή στο παιχνίδι, στο τραγούδι, στις φροντίδες του σώματος, της διατροφής κ.λπ. είναι αναντικατάστατη. Επίσης το πηγαίο χαμόγελο της μητέρας προς το παιδί της, η διδασκαλία για τα πρώτα βήματα κ.ά. ανταποδίδονται από το παιδί προς τη μητέρα με το να μαθαίνει να πειθαρχεί, να τρώει ορισμένη ώρα, να μη λερώνεται, να κάθεται στο δοχείο ορισμένη ώρα και να μην κάνει αταξίες. Οι παραχωρήσεις και υποχωρήσεις των επιθυμιών του παιδιού έναντι της μητέρας σε ανταπόδοση της στοργής και της αγάπης της προς αυτό αποτελεί και την πρώτη ψυχική συναλλαγή με τον έξω κόσμο μέσω της μητέρας του. Έτσι σιγά-σιγά το παιδί ωριμάζει και διαμορφώνει καλό χαρακτήρα με τον αυτοπεριορισμό των ενστίκτων του και γίνεται κοινωνικό και συνεργάσιμο.

Δυστυχώς, εάν η μητέρα είναι ανώριμη, ασταθής, χωρίς αυτοπεποίθηση, συμβαίνει το αντίθετο διότι δεν είναι ικανή να διαπαιδαγωγήσει σωστά το τέκνο της. Ακόμη μπορεί να το οδηγήσει σε σύγκρουση μαζί της και να του προκαλέσει άγχος, ψυχοσωματικά ενοχλήματα, νευρώσεις και άλλες ψυχολογικές διαταραχές.

Το οικογενειακό περιβάλλον

Στο οικογενειακό περιβάλλον σημαντικός είναι και ο ρόλος του πατέρα. Ο πατέρας παίζει προστατευτικό ρόλο μέσα στο σπίτι. Ιδιαίτερα μάλιστα για το αγόρι αποτελεί παράδειγμα προς

μίμηση. Ο πατέρας παίζει τον άχαρο ρόλο επιβολής μιας τιμωρίας, όπως και του πατέρα ο έπαινος έχει ιδιαίτερη σημασία στην ενδυνάμωση του χαρακτήρα. Άλλοι παράγοντες του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος είναι ο παππούς και η γιαγιά, που συνήθως κακομαθαίνουν το παιδί με την υπερπροστατευτική συμπεριφορά τους. Επίσης στη διαμόρφωση του χαρακτήρα παίζει ρόλο και η ύπαρξη ενός ή περισσότερων αδελφών, όπως και η σειρά που κατέχει ανάμεσα σε αυτά. Έτσι π.χ., το πρώτο παιδί είναι πιο υπεύθυνο και δέχεται περισσότερο την αυστηρότητα των γονέων, ενώ το τελευταίο είναι το πιο χαϊδεμένο. Σημασία για τη διαμόρφωση ενός καλού χαρακτήρα έχει και η αρμονία, η αγάπη και η σύμπνοια που επικρατούν μέσα στην οικογένεια. Το αντίθετο συμβαίνει αν οι γονείς βρίσκονται σε δυσαρμονία, φιλονικούν και υβρίζονται μεταξύ τους οπότε οι επιπτώσεις στον χαρακτήρα του παιδιού είναι άσχημες. Μετά το οικογενειακό περιβάλλον έρχεται το σχολικό περιβάλλον όπου ο δάσκαλος αποτελεί την προέκταση των γονέων και βοηθάει το παιδί να ενταχθεί μέσα στην κοινωνία. Σε αυτή την κοινωνία είναι υποχρεωμένο το παιδί να δείξει ικανότητα συνεργασίας, να αναπτύξει ομαδική δραστηριότητα και άμιλλα. Όταν λοιπόν ο δάσκαλος είναι ικανός να αποκτήσει την εμπιστοσύνη των παιδιών και είναι δίκαιος στις ενέργειές του τα παιδιά παραδειγματίζονται και είναι δυνατόν να κόψουν τα ελαττώματα που μεταφέρουν από το σπίτι τους και να διορθωθούν. Η εκπαίδευση είναι καλύτερη όταν δεν περιορίζεται στην απόκτηση ξερών γνώσεων, αλλά αποτελείται και στην ωρίμανση και διαμόρφωση καλού χαρακτήρα τόσο στο δημοτικό όσο και στο γυμνάσιο-λύκειο. Πέραν αυτών σημασία έχει και ο κύκλος των φίλων του παιδιού στη διαμόρφωση καλού χαρακτήρα σύμφωνα με τη ρήση του λαού «Πες μου τον φίλο σου να σου πω ποιος είσαι» και «Η συκιά βλέπει τη συκιά και ανθίζει».

Από όλα τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό πόσο μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα αποτελεί η σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών, ώστε να αποκτήσουν καλό χαρακτήρα και να φανούν χρήσιμα στην κοινωνία της Ελλάδας και της ΕΟΚ. Μόνον όταν είναι κάποιος χρήσιμος στον εαυτόν του είναι χρήσιμος και στους άλλους. Επίσης μεγάλο ρόλο παίζει η γνώση της σωστής διαπαιδαγώγησης των γονέων, των δασκάλων και του άμεσου περιβάλλοντος προκειμένου να τη μεταδώ-

σουν στους νέους ανθρώπους για μια καλύτερη κοινωνία. Οι γνώσεις αυτές που ανέφερα είναι χρήσιμες για όλους μας διότι μας χρειάζονται για τη διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς, που είναι χρήσιμη στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης σε όλον τον κόσμο, στην ΕΟΚ και ιδιαίτερα στην πατρίδα μας την Ελλάδα. Τέλος είναι γνωστό ότι η Ελλάδα είναι λίκνο του πολιτισμού, ότι Ελληνι-

σμός και Ορθοδοξία είναι δύο θέματα λατρείας αλληλένδετα συνδεδεμένα (εξ αυτού και η λέξη Ελληνοορθοδοξία), ότι μπορούμε να ευελπιστούμε ότι όσο θα υπάρχει ανθρωπότητα θα υπάρχει και Ελληνοορθοδοξία. Επίσης είναι γνωστό και παραδεκτό από όλους ότι **δεν μπορεί να δώσει κανείς κάτι σε άλλους, όταν δεν το έχει.**

Ηδύοσμον ήμερο.

Αποστολή... μια βιωματική πορεία

Ελευθερία Παρθενοπούλου

Χειρουργός

Υπεύθυνη για τους Γιατρούς του Κόσμου στη Β. Ελλάδα

Ξεκινάς ένα πρωί, ξαφνικά ή προγραμματισμένα για κάπου που σε στέλνουν, για 'κει όπου υπάρχει κάποια ανάγκη. Στον δρόμο του πηγαιμού, κουβαλάς όλα τα ανθρώπινα ελαττώματα. Βαδίζεις κάπως μνησικάκος, ολίγον ματαιόδοξος, κάμποσο περιεργος, κατά τι καχύποπτος και... και... στον δρόμο του γυρισμού μετά από αυτά που είδες, που έζησες, που πρόσφερες δε νοιάζεσαι για τίποτα απ' όλα αυτά. Είναι σαν να βαφτίστηκες στην κολυβύθρα του Σιλωάμ. Ήταν μια πορεία μακρινή και μοναχική στενά δεμένη με την ανθρωπιά, που φέρνει ανακούφιση στον οδοιπόρο. Αναρωτιέσαι μήπως αυτό το συναίσθημα προϋπήρχε μέσα σου και ήταν θέμα χρόνου και τόπου να το προσέξεις.

Στη διαδρομή της προσφοράς ξεχνάς τις έγνοιες σου και δεν θυμάσαι τις ώρες της αποστολής, τις ώρες που βοηθάς, ούτε τα παιδιά σου, ούτε την οικογένειά σου. Μόνο το βράδυ, αφήνεις τη σκέψη σου να τρέξει πίσω στα αγαπημένα σου πρόσωπα, όταν κουρασμένος ξαπλώνεις να ξαποστάσεις, άλλοτε σε μία πρόχειρα στημένη σκηνή (Τουρκία, Ινδίες), άλλοτε στο πάτωμα, σε κάποιο δωμάτιο που σου παραχώρησαν, χωρίς στρώμα, πάνω σε μια κουβέρτα (Σεράγιεβο). Μερικές φορές, αν είσαι τυχερός, σε κάποιο κρεβάτι, σ' ένα ενοικιαζόμενο φτωχικό δωμάτιο όπου η σούστα της καριόλας αγγίζει το πάτωμα (Πρέσπες) και σπάνια σε κανονικό κρεβάτι ενός ξενοδοχείου (Βόρειος Έβρος, Βουλγαρία, Αρμενία, Λίβανο, Παλαιστίνη, Ιράκ κ.λπ.).

Μα τι σημασία έχει αυτό; Το πρωί θα ξυπνήσεις γεμάτος διάθεση για δουλειά, για βοήθεια και θα τρέξεις ανάμεσα στα χαλάσματα, που άφησε ο σεισμός ή ο βομβαρδισμός.

Βοηθώντας η σκέψη σου σιωπηρά θα συνα-

ντάει τη σκέψη των θυμάτων και θα αναρωτιέσαι: «καλά ο σεισμός είναι μια φυσική καταστροφή, ο βομβαρδισμός γιατί;» Αυτό το γιατί θα διαβάξεις και στα μάτια των ανθρώπων, την ώρα που τα εξετάζεις. Θα μπεις σε κάποιες αποθήκες, όπου εκατοντάδες λαθρομετανάστες στιβαγμένοι ο ένας δίπλα στον άλλον, πάνω σε φελιζόλ ή κουβέρτες, έχουν για προσκεφάλι σακούλες γεμάτες από τιςπραμάτειες τους, που μπόρεσαν να περισώσουν, όταν ταξίδευαν στη θάλασσα και πάλευαν με τα κύματα. Οι δούλέμποροι, αφού αγόρασαν πολύ ακριβά τις ελπίδες τους, τους μετέφεραν με τα σαπιοκάραβά τους και τους ξέβρασαν σε κάποια απόμερη ακτή.

Την ώρα που τους μιλάς μαζεύονται όλοι γύρω σου. Όλοι από κάτι πάσχουν, κάτι χρειάζονται. Κάπου πονάνε, είτε κάνουν πως πονάνε, για να ζητήσουν κάποιο φάρμακο που θα τους χρειασθεί τώρα ή αργότερα, γιατί ξέρουν ότι η πορεία τους προς το άγνωστο μέλλον δεν τελειώνει στη μικρή και φτωχή Ελλάδα. Η φιλόξενη αυτή χώρα τους χρησιμεύει σαν πρώτος σταθμός, σαν πόρτα για την πλούσια Ευρώπη.

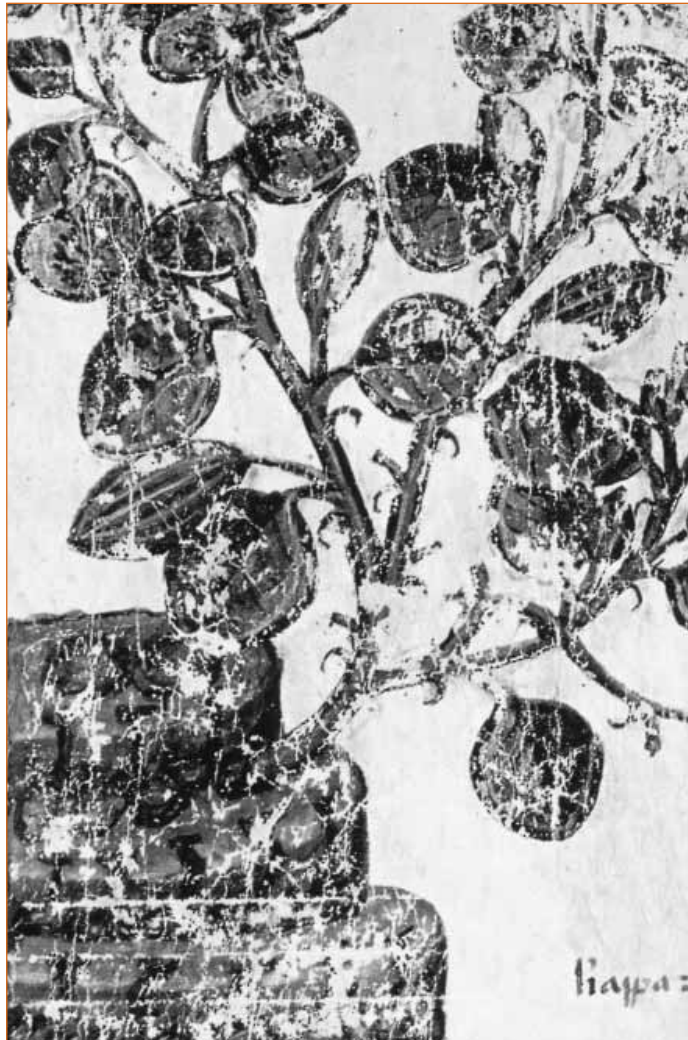
Πολλοί αναρωτιούνται τι είναι αυτό που οδηγεί έναν εθελοντή στην αποστολή. Κάποια περιέργεια; Ή η αγάπη για περιπέτεια; Μερικούς ίσως, μα σίγουρα τους περισσότερους τους οδήγησε εκεί η ανάγκη να ζητήσουν ερείσματα, για να ενισχύσουν την ανάγκη προσφοράς τους προς τον αναξιοπαθούντα συνάνθρωπο και να τροφοδοτήσουν τις ελπίδες τους για να γίνουν μέσω της προσφοράς αυτής καλύτεροι άνθρωποι. Γιατί οι συνθήκες που ζει δεν του επιτρέπουν πολυτέλειες, περιέργεια και διάθεση για περιπέτεια. Το φαγητό είναι λιτό, πρόχειρο και γρήγορο. Θα φάει ό,τι τρώνε συνήθως οι άνθρωποι που πάει να βοηθήσει. Ο ύπνος λίγος και δύσκολος

* Ίδια θα είναι η παρουσίαση που θα γίνει μέσω των Ι.Θ., σε όποια αντίστοιχη οργάνωσή μας ενημερώσει και μας αποστείλει σχετικό υλικό.

και πριν τα βλέφαρα βαρύνουν από την κούραση και κλείσουν, δεν πιστεύει ότι είναι αυτός που προσφέρει τόσα πολλά τη μέρα που πέρασε. Το πρωί θα συνεχίσει την εξέταση των αρρώστων, το μείρασμα των τροφίμων, τον εμβολιασμό, ή... ή... ή..., ατελείωτες και διαφορετικές οι ανάγκες.

Βραδιάζει, ξημερώνει, οι μέρες τελειώνουν και σε λίγο παίρνεις τον δρόμο του γυρισμού. Πόσο αλλιώς σου φαίνεται τώρα ο κόσμος! Πόσο πιο γεμάτος αισθάνεσαι, πόσο πιο πλούσιος, όχι μόνο ψυχικά, αλλά και υλικά. Συγκρίνεις τα δικά σου υπάρχοντα, που πριν σου φαινόταν ασήμαντα και λίγα, με το τίποτα αυτών που βοήθησες. Ντρέπεσαι για τα φαγητά που πετούσες, όταν σκέφτεσαι πόσοι από αυτούς που γνώρισες

θα μπορούσαν να χορτάσουν μ' αυτά. Οι γεμάτες ταβέρνες και τα μπαράκια, όπου σύχναζες, τώρα σου φαίνονταν ανιαροί τόποι για κοιλιόδουλους και αργόσχολους. Για λίγες μέρες η σκέψη σου θα γυρίζει πίσω, μέχρι να μπεις πάλι στο μαγανοπήγαδο της καθημερινότητάς σου, με την πεποίθηση κι ελπίδα ότι κάποια φορά, στο μέλλον, θα κάνεις πάλι το όμορφο ταξίδι της προσφοράς. Το ταξίδι που θα σε βοηθήσει να φτάσεις στο τέλος του μακρινού ή κοντινού δρόμου της ζωής σου, με τη σιγουριά ότι δεν ήσουν ολότελα άχρηστος, δεν πέρασες δίπλα από τη ζωή, την έζησες. Κάποιους βοήθησες, κάποιους παρηγόρησες, κάποιους θεράπευσες, γιατί ήσουν ένας από τους «Γιατρούς του Κόσμου».

Κάππαρις.

Γνωρίστε μας!

Οι Γιατροί του Κόσμου είμαστε μία ανεξάρτητη, αυτεξούσια Μη Κυβερνητική Οργάνωση Αρωγής, που δρα στην Ελλάδα από το 1990.

Υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δρούμε σύμφωνα με τις αρχές του Δικαίου και της Ηθικής.

Αντιτιθέμεθα στον ρατσισμό, την ξενοφοβία, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την κοινωνική ανισότητα, σε κάθε επέμβαση στον γενετικό κώδικα και τον βιασμό των φυσικών νόμων.

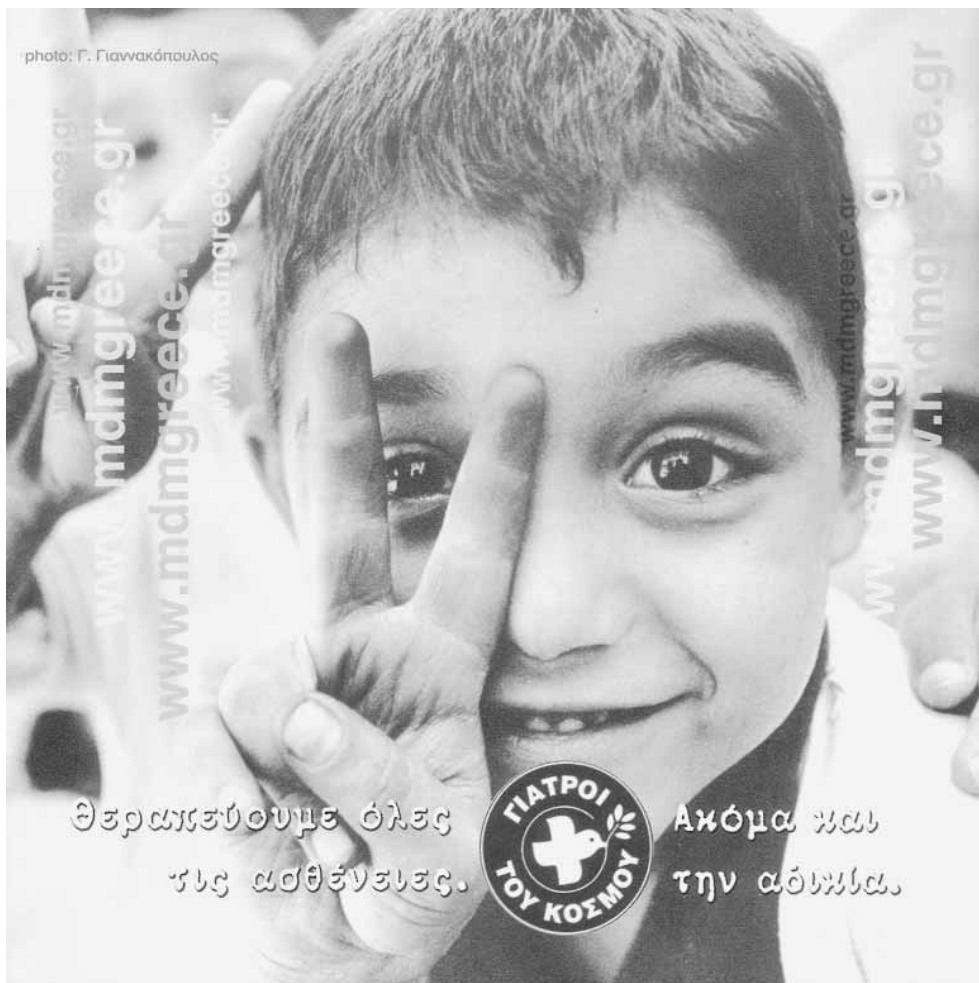
Οργανώνουμε αποκλειστικά ελληνικές αποστολές προβάλλοντας διεθνώς την Ελλάδα και στηρίζοντας την ελληνική βιομηχανία φαρμακευτικού και νοσοκομειακού υλικού.

Η δράση μας είναι ανθρωπιστική και ιατρική, στην Ελλάδα και στον Κόσμο.

Καταγράφουμε και γνωστοποιούμε τα προβλήματα, καταγγέλλουμε την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στο εξωτερικό

- Συνοδεύουμε την ανθρωπιστική βοήθεια ελέγχοντας τη διαφανή κατανομή της στους πληθυσμούς που την έχουν ανάγκη.
- Στόχος μας η μονιμότερη υποστήριξη των ανθρώπων με αποστολές μακράς διάρκειας και ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα

- Ανοιχτό πολυϊατρείο στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη.
- Κινητές μονάδες στην περιφέρεια για αναξιόπαθουσες, πρόσφυγες.
- Ιατρική μέριμνα και ψυχολογική υποστήριξη εξαρτημένων νέων.
- Υποστήριξη ανηλίκων κρατουμένων.
- Νομική, ψυχολογική στήριξη γυναικών προσφύγων.
- Ξενώνες προσφύγων, αστέγων.
- Υποδοχή και στήριξη γυναικών και παιδιών θυμάτων του σύγχρονου δουλεμπορίου.
- Δημιουργική απασχόληση παιδιών μεταναστών.
- Δωρεάν νοσηλεία παιδιών απ' όλο τον κόσμο.
- Υποστήριξη μεταναστών στα σημεία εισόδου τους.

Συνεργαζόμαστε με:

- Την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες
- Τη UNICEF
- Την Ευρωπαϊκή Ένωση
- Άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Οι πόροι μας προέρχονται από:

- Εισφορές μελών και φίλων
- Χορηγίες, συλλόγων, εταιριών, ιδιωτών
- Εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς

Η ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΘΕΣΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ**ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ:**

- Εθελοντές (ανεξαρτήτως επαγγέλματος)
- Ιατροφαρμακευτικό υλικό
- Ρουχισμό
- Οικονομική ενίσχυση

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ**Στηρίξτε τη δράση των ΓΙΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ:**

- Γίνετε μέλη σήμερα (ετήσια συνδρομή 25 ευρώ και για φοιτητές 3 ευρώ)
 - Γίνετε εθελοντές (υπάρχουν ανάγκες σχεδόν για όλες τις κατηγορίες επαγγελματιών)
 - Ενισχύστε οικονομικά τα προγράμματα των ΓΙΑΤΡΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
- Σας θέλουμε κοντά μας.

Μπορείς και εσύ να βοηθήσεις με τους παρακάτω τρόπους:

Για κατόχους κάρτας VISA, DINERS, AMERICAN EXPRESS, MASTERCARD στο τηλέφωνο 210 3213150

- ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 141/29611217
 - ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 001-29534144
 - ALPHA BANK: 199-00-2002-002401
 - ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ: 36 88 783
 - ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 0020400307661
- (Αν γίνει κατάθεση μέσω τραπέζης να μας ενημερώσετε για να λάβετε την απόδειξή σας)

www.mdmgreece.gr

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη: Ίωνος Δραγούμη 65,
Τ.Κ. 546-30-Θεσσαλονίκη
τηλ./fax: 2310-566641
e-mail: mdmthe@otenet.gr

Αθήνα: Σαπφούς 12,

Τ.Κ. 105-53 - Αθήνα

τηλ. 210-3213150

fax: 210-3213850

e-mail: info@mdmgreece.gr

Χανιά: Κ. Μητσotάκη 7,

Τ.Κ. 731-00-Χανιά

τηλ.: 28210-51365

Ζάκυνθος: Τερτσέτη 10,

Τ.Κ. 219-00-Ζάκυνθος

τηλ.: 26950-42318